

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

Mezinárodní seminář „Vývoj práva v propojeném světě“ Soul, 12. května 2014

Pojem globalizace, a globalizace v právu vůbec, je v posledních letech v právní nauce vyjadřován různě. Organizátoři semináře na toto téma z Právnického výzkumného ústavu na jiho-korejské *Hankuk University of Foreign Studies* sáhli po trefném vyjádření „propojený svět“. Díky informačním technologiím, ale také díky rostoucí celosvětové komunikaci právníků v anglickém jazyce sílí vzájemné poznávání a vzájemné ovlivňování různých právních systémů a kultur.

Hankuk University of Foreign Studies letos slaví 60. výročí svého vzniku. Rok po příměří mezi Severní a Jižní Koreou s novým názvem pro Jižní Koreu „Hankuk“, neboť původní, historické označení korejského státu „Čoson“ si přivlastnila Korea severní. Se svými 640 akademickými pracovníky je největší univerzitou svého druhu v Jižní Koreji, z nichž 30 % jsou cizinci. Spolupracuje s 522 univerzitami z 84 zemí a studuje na ní přes 21 tisíc studentů. Měsíc po oslavě výročí této univerzity, na níž promluvil i prezident USA Barack Obama, uspořádal její Právnický výzkumný ústav tento mezinárodní seminář, jehož se zúčastnili řečníci z různých koutů světa od USA přes Turecko, Egypt, Mongolsko až, samozřejmě, po Jižní Koreu. EU měl tu čest zastupovat autor této zprávy. Právnický výzkumný ústav hraje v současné době významnou roli v oblasti srovnávací právní vědy v Jižní Koreji, zejména pokud jde o výzkum právních transplantátů.

Ředitel Právnického výzkumného ústavu profesor *Jaewan Moon* připomněl ústavní vývoj své země po roce 1988, kdy vznikl v Jižní Koreji ústavní soud. Tím se Jižní Korea nejen opět trochu více odlišila od Japonska, které má americký systém nejvyššího soudu, ale současně si vytvořila potenciál pro četné kompetenční spory mezi ústavním soudem a nejvyšším soudem. Ostatně recepci německého modelu ústavního soudu (a profesor Moon neopomněl připomenout i význam koncepce československého ústavního soudnictví podle naší ústavní listiny z roku 1920 pro korejskou ústavní doktrínu) naznačil úvodní řečník nosné téma semináře, totiž působení právních transplantátů v hostitelském právním prostředí. V roce 1948 napsal významný německý právní filozof Gustav Radbruch o vlivu německého práva v Koreji, že bylo v zemi tak hluboce zakořeněno, že se Američanům nepodařilo nahradit ho americkým systémem. I když ten se prosadil v posledních letech v právu veřejném, hlavně v trestním procesu. Japonsko považoval Radbruch za „nepříjemného zprostředkovatele“ německého práva a vyzýval k přímé recepci dalších právních transplantátů z Německa.¹ I Hans Kelsen byl v padesátých letech minulého století připraven zapojit se do formování nového korejského práva, ovšem za předpokladu, že země bude sjednocena.²

Profesor *Murat Sen*, děkan Právnické fakulty *Meliksah University* v tureckém Kayseri na vývoji tureckého právního systému předvedl recepční téma velmi názorně. Současné turecké právo je složeno vesměs z právních transplantátů kontinentální Evropy, které ovšem čelí konkurenci islámského práva a islámského právního výkladu. *In margine* je třeba poznamenat,

¹ RADBRUCH, G. *Vorschule der Rechtsphilosophie*. Heidelberg, 1948, s. 51–52.

² CHONKO, Choi. East Asian Encounters with Western Law and the Emergence of Assian Jurisprudence. In: M. Tomášek – G. Mühleman. *Interpretation of Law in China – Roots and perspectives*. Praha: Karolinum, 2011, s. 97–108.

že turecká doktrína, ale i Turecko samo, se v jižní Koreji těší velké vážnosti. V roce 1950 to byla právě turecká armáda, která se v rozhodující bitvě o přístav Pusan zasloužila o zásadní obrat v korejské válce.

Profesor *Sherif Heikal* z Egypta, tč. působící na *Hankuk University of Foreign Studies* navázal na výklad tureckého předřečníka srovnáním ústavního vývoje v těch zemích arabského světa, které si prošly tzv. „arabským jarem“. Předvedl, že přes vnějškově dokonalý soulad ústavních dokumentů těchto zemí se západními předobrazy fakticky obtížně fungují některé principy parlamentní demokracie, jakož i dokonalá dělba moci. Arabské republikánské ústavy vykazaly historickou tendenci posilovat politickou moc vládnoucích elit. Pokusilo se o to i Muslimské bratrstvo po svržení *Husního Mubáraka*. Ústavní technologie, jak omezovat prezidentské pravomoci, nebyly v arabském světě příliš úspěšné. Naopak se mnohdy prosazovaly technologie omezování základních svobod, demokracie a pluralismu. Podrobněji profesor Heikal komentoval zejména ústavu vlastní země Egypta z roku 2014 a její odklon od původního prezidentského systému k systému parlamentnímu.

Hospodářská a měnová unie EU je do jisté míry také právním transplantátem. Snaží se dosáhnout měnové unifikace jako v USA, ale v Evropské unii se nepodařilo nalézt mezi členskými státy shodu postavit proti unifikaci měnové též unifikaci rozpočtovou tak, jako je tomu právě v USA. Na tuto i další příčiny krize eurozóny upozornil v Soulu autor této zprávy. Řešení krize eurozóny se na počátku našeho desetiletí soustředilo směrem k posílení exekutivních pravomocí orgánů EU tak, aby se koordinované rozpočtové pravomoci dostaly pod větší tlak, aniž by tím byla dotčena konstrukce Smlouvy o fungování EU. Perspektiva, že by se protipólem měnové unie s jednotnou měnou, jednotnou měnovou politikou a jednou centrální bankou mohla stát rozpočtová unie s centrálním rozpočtem, jednotnou rozpočtovou politikou a centrální rozpočtovou vládou se v této chvíli jeví jako utopie. Takové řešení by znamenalo zásadní změnu koncepce a znění zakládacích smluv, s níž by řada členských zemí, včetně Česka, určitě nesouhlasila. Proto se zatím realizovala jen dílčí řešení, která sice vykročila naznačeným směrem, ale nepřekračují rámec platného primárního práva EU. I když jsou často na jeho hraně.³ V následné diskusi upozornili zejména američtí účastníci semináře, že i v případě rozpočtové harmonizace nebo dokonce unifikace by EU měla k americkému modelu stále poměrně daleko. V EU se zatím například nepočítá se vznikem analogonu americké federální daně. Také systémy sociálního a zdravotního pojištění nebudou ani ve výhledu unijní pravomocí tak, jako jsou v USA pravomocí federální. A právě tyto systémy jsou v podmínkách evropských států sociálního blahobytu jedním z největších zdrojů rozpočtových deficitů.

Profesor *Doljin S.* z Právnické fakulty Mongolské národní univerzity v Ulánbátaru informoval o novém systému zahraničních investic v Mongolsku po přijetí investičního zákona z roku 2013. Ten má podpořit příliv investorů, ochranu jejich práv a majetku, ale také zachovat státní regulaci investic. V Mongolsku byl už v roce 2006 zrušen diskriminační přístup k zahraničním investorům. Ovšem vyžaduje se, aby cizinci investovali minimálně 100 tisíc USD. Cizí subjekty mohou vlastnit i 100 % jakéhokoli registrovaného podniku, aniž by jakkoli musely začlenit mongolský subjekt. Mongolská strana si neprověřuje ani investice, ani investory, jen zjišťuje, zda je navrhovaná aktivita podniku legální. Mongolský systém je zjevným transplantátem čínského postupu vůči zahraničním investorům, o čemž svědčí nejméně dvě skutečnosti: zahraniční subjekty nesmějí, stejně jako v Číně, vlastnit půdu a pro těžbu vyhrazených nerostů, třeba uranu, musí být dán souhlas potvrzený Agenturou pro jadernou energetiku.

³ TOMÁŠEK, Michal. The Crisis of the Economic and Monetary Union and its Solution (or Dissolution?). *The Lawyer Quarterly*. 2014, č. 2, s. 74–90.

Seminář v Soulu byl méně analytickou akcí, nicméně byl mimořádně zajímavým souhrnem poznatků, jak fungují právní transplantáty v různých právních kulturách. Stále častěji se mluví o rozporu mezi psanou normou „*law in books*“ a jejím výkladem „*law in action*“ právě v takových zemích, jako je Jižní Korea, Japonsko nebo Čína. Z vystoupení bylo zřejmé, že k obdobným střetům mezi literou zákona a jejím výkladem dochází také v prostoru vlivu islámského myšlení i jinde, což je jistě podnět pro další zkoumání právní vědy.

Příspěvek vznikl v rámci programu rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově PRVOUK 06 „Veřejné právo v kontextu europeizace a globalizace“.

prof. JUDr. PhDr. Michal Tomášek, DrSc.
Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Výroční konference o evropském právu 2014

Dne 21. února 2014 pořádalo renomované akademické pracoviště King's College v samotném srdci Londýna *Výroční konferenci o evropském právu (Annual European Law Conference)*. Tato konference má dlouholetou tradici a jejím hlavním smyslem je seznámit její účastníky s aktuálním vývojem na poli unijního práva. O tom, že se jedná o akci velmi významnou a široce uznávanou, svědčí nejlépe seznam hostů, kteří jsou každoročně na akci zváni, aby tam aktivně vystupovali (tento rok např. soudce Soudního dvora *Marek Safjan* nebo akademická legenda unijního práva prof. *Takis Tridimas*). Pasivně se konference každý rok účastní velký počet zástupců jak z akademické sféry, tak i právní praxe (nejen) z mnoha členských států EU (letos např. Francie, Spojeného království, ČR, Dánska atd.).

Dopolední části konference předsedal prof. *Sir Francis Jacobs QC*, předseda The Centre of European Law na King's College a bývalý dlouholetý generální advokát při Soudním dvoru. Odpolední části předsedal Mr Justice *Nicholas Green QC*, člen Vrchního soudu (Queen's Bench Division) a hostující profesor na Durham Law School. Konference byla zahájena prof. *Francisem Jacobsem*, který v krátkosti pohovořil o významu a smyslu tohoto setkání, jakož i o historii King's College. Po něm promluvil čestný host *Marek Safjan*, soudce Soudního dvora EU, který se ve své řeči soustředil na otázky spojené s čl. 47 Listiny základních práv EU, zejména na právo na spravedlivý proces.

Poté vystoupil prof. *Takis Tridimas* (King's College), který ve svém příspěvku rozebíral recentní judikaturu SDEU v oblasti soudní ochrany poskytované právem EU. V rámci svého příspěvku věnoval zvláštní pozornost mimo jiné vyústění tzv. „protiteroristické judikatury“ v případě Kadi II (C-584/10 P, C-593/10 P a C-595/10 P). Taktéž se obšírně věnoval otázce uplatňování Listiny základních práv EU (zejména případům C-617/10 Fransson a C-176/12 AMS).

Po krátké přestávce se slova ujala prof. *Eleanor Spaventa* (Durham University) na téma unijního občanství a otázek s ním spojených. V rámci své prezentace detailně rozebrala judikaturu ze tří oblastí spojených s unijním občanstvím. Za prvé se věnovala otázce přiznávání podpor studentům (případy C-275/12 Elric, C-220/12 Thiele Meneses a C-523/11 Prinz). Za druhé zmínila odklon SDEU od jeho dřívější judikatury reprezentované případem Zambrano (případ C-86/12 Alokpa). Konečně za třetí kritizovala přístup SDEU ve věci výkladu čl. 28 odst. 3 písm. a) směrnice 2004/38/ES (případ C-400/12 G).

Následující prostor byl vyhrazen uznávanému odborníkovi na právo životního prostředí *Robertu McCrackenovi QC* (Francis Taylor Building). Ten ve své řeči zejména zdůraznil obrat